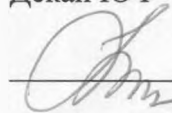

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Юридичний факультет
Кафедра теорії та історії держави і права

УЗГОДЖЕНО

Декан ЮФ

І. Сопілко

« 21 » 10 2019 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

А. Гудманян

« 21 » 10 2019 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

Галузь знань 08 Право
 Спеціальність: 081 Право
 Освітньо професійна програма: Правознавство
 Освітньо професійна програма: Правове забезпечення митної діяльності

Галузь знань 26 Цивільна безпека
 Спеціальність: 262 Правоохоронна діяльність
 Освітньо професійна програма: Правоохоронна діяльність

Форма навчання	Семестр	Усього (годин/кредитів ECTS)	Лекції	Практ. заняття	Лабораторні	Само-стійна робота	ДЗ / РГР / К	КР / КПр	Форма сем. контролю
Денна:	1,2	300/10	66	66	-	168	1д/з - 1с	КР - 2с	екзамен 1,2с
Заочна	1,2,3	300/10	14	18	-	268	1к - 2с	КР - 3с	екзамен 2, 3с

Індекс: РБ-9-081/19-2.1.2
 Індекс: РБ-12-081/19-2.1.2
 Індекс: РБ-9-262/19-2.1.2
 Індекс: РБ-12-262/19-2.1.2

Робочу програму навчальної дисципліни «Теорія держави і права» розроблено на основі освітньої програми та робочих навчальних планів № РБ-9-081/19; РБ-12-081/19; РБ -12-262/19; РБ -9-262/19, підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 081 «Право», освітньо-професійна програма «Правознавство», освітньо-професійна програма «Правове забезпечення митної діяльності», за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», освітньо-професійна програма «Правоохоронна діяльність» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробила:
доцент кафедри теорії та історії держави і права

Н.В. Пильгун

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол № 7 від « 28 » 08 2019 р.

Завідувач кафедри

І. Бородин

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 081 «Право» (освітньо-професійна програма «Правознавство», освітньо-професійна програма «Правове забезпечення митної діяльності») – кафедри господарського, повітряного та космічного права, протокол № 7 від 29.08.2019 р.

Завідувач кафедри

С.О. Юлдашев

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» (освітньо-професійна програма «Правоохоронна діяльність») - кафедри кримінального права та процесу, протокол № 81 від 11.08 2019 р.

Завідувач кафедри

С. Я. Лихова

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради Юридичного факультету, протокол № 7 від « 12 » 08 2019 р.

Голова НМРР

В.М. Вишневецький

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Врахований примірник

ЗМІСТ

сторінка

Вступ	5
1. Пояснювальна записка	5
1.1 Заплановані результати	6
1.2. Програма навчальної дисципліни.....	6
2. Зміст навчальної дисципліни	12
2.1. Структура навчальної дисципліни	13
2.2. Домашнє завдання	14
2.2. Завдання на контрольну (домашню) роботу (ЗФН)	14
2.2. Курсова робота	14
2.4. Перелік питань для підготовки до екзамену (ЗФН)	14
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	14
3.1. Методи навчання.....	14
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна).....	14
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті.....	16
4. Рейтингова система оцінювання набутих студентом знань та вмінь	16

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 2 з 17	

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни розробляється на основі «Методичних рекомендацій до розроблення робочої програми навчальної дисципліни», затвердженої розпорядженням № 071/роз від 10.07.2019 р., № 088/роз., від 16.10. 2019 р. та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Заплановані результати

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та умінь, що формують правову свідомість та професійну культуру майбутніх юристів.

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні знань про деонтологічні основи юридичної професії, особисті якості юриста як професіонала та умінь використовувати одержані знання у професійній юридичній діяльності.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- сформуванню систему узагальнених знань про державу та право, засвоїти систему науково-правових понять і категорій, їх сутність, структуру та призначення у системі державотворення;
- ознайомити студентів з практикою застосування наукових понять і категорій в процесі законотворчості та право реалізаційної діяльності в системі державних органів України;
- підготувати студентів до вивчення галузевих юридичних наук, до вивчення і розуміння законодавства та інших нормативно-правових актів;
- виховати повагу до права та закону;
- сформуванню на аксіологічній основі у майбутніх юристів вміння мислити правовими категоріями, проводити теоретико - науковий аналіз правових категорій понять з подальшим узагальненням державно-правових явищ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути наступні **компетентності**:

- використовувати загальнотеоретичні знання як методологічні у процесі вивчення галузевих та інших юридичних наук;
- характеризувати та аналізувати основні державно-правові інститути та явища, оцінювати їх з точки зору культурної цінності;
- володіти та використовувати загальнотеоретичні поняття і категорії;
- використовувати правові процедури захисту прав і свобод людини;
- обґрунтовувати законність і доцільність правових рішень, що приймаються;
- давати аналіз і тлумачення нормам права, нормативно-правовим актам;
- визначати напрямки впливу на процес правового регулювання;
- застосовувати одержані знання при вивченні галузевих і прикладних дисциплін юридичного характеру, а також на практиці;
- знання та розуміння призначення юридичної професії та її видів,
- здатність використовувати основні уміння застосування норм законодавства;
- формувати професійну правосвідомість, правову культуру, світоглядні правові позиції з орієнтацією на загальнолюдські цінності, правові ідеали на основі провідних ідей – принципів права, які закріплені, насамперед, у Конституції України, а також в інших нормативних документах;
- володіння понятійним апаратом дисципліни.

Навчальна дисципліна «Теорія держави і права» є базовою для вивчення юридичних галузевих та спеціальних дисциплін «Кримінальне право України», «Цивільне право України»,

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 3 з 17	

«Адміністративне право України», «Повітряне та космічне право».

1.2. Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з чотирьох навчальних модулів № 1 «Методологія загальної теорії держави і права», № 2 «Теорія держави», № 3 «Теорія права», № 4 «Теорія права та форми його реалізації». Кожен з яких є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання. Окремим п'ятим модулем є Курсова робота (КР), яка виконується в другому семестрі, відповідно до затверджених в уставленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних та практичних знань та вмій, набутих студентом у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни.

Модуль №1 «Загальна теорія держави і права».

Тема 1.1. Теорія держави і права в системі юридичних наук.

Поняття та класифікація науки. Предмет теорії держави і права, його особливості. Поняття та класифікація функцій теорії держави і права. Роль і місце теорії держави і права в системі юридичних та суспільних наук. Основні риси юридичної науки, що характеризують її як окрему, самостійну суспільну науку. Об'єкт юридичної науки та її види. Функції юридичної науки. Поняття і походження юриспруденції – науки про державу і право. Теорія держави і права як навчальна дисципліна. Сучасний стан та перспективи розвитку юридичної науки в Україні.

Тема 1.2. Методологія загальної теорії держави і права.

Поняття і значення методології. Філософські підходи в методології теорії держави і права. Структура методології теорії держави і права. Принципи наукового пізнання. Класифікація методів вивчення держави і права. Роль логічних прийомів у структурі методології теорії держави і права. Загальнотеоретичний понятійний матеріал як головний напрямок дослідження держави і права.

Тема 1.3. Поняття, сутність та соціальне призначення держави.

Загальні закономірності виникнення держави і права. Порівняльна характеристика первісного ладу і держави. Особливості виникнення держави у різних народів: греків, римлян, древніх германців, словен тощо. Сутність основних теорій походження держави. Поняття та основні ознаки держави, її функції. Суверенітет держави та його види. Співвідношення державного, національного і народного суверенітету. Державні символи України. Співвідношення завдань і функцій держави. Поняття та основні ознаки державної влади, які відрізняють її від влади інших організацій. Співвідношення політичної і державної влади.

Поняття типології: сутність та значимість. Тип держави: поняття, види, їх характеристика. Основні причини зміни типів держави. Сутність держави та її соціальне призначення.

Тема 1.4. Типи держави, їх загальна характеристика. Державна влада.

Типологія держав. Загальна характеристика типу держави. Відмінність цивілізаційного підходу від формаційного. Деякі наукові концепції сучасної держави. Наукова концепція так званої перехідної державності. Концепція держави «загального благоденства». Теорія «конверген-

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 4 з 17	

ції». Держави соціальної демократії. Держава соціальної правової держави. Поняття влади. Співвідношення політичної та державної влади, державної влади і держави. Ознаки державної влади. Поняття легітимності. Верховна влада, її особливості.

Тема 1.5. Форма держави: форма державного правління, державного устрою і політичний режим.

Поняття, форми держави та її складові елементи. Фактори, що обумовлюють різноманітність форм держави. Форма державного правління: поняття, ознаки, види. Монархія: абсолютна, обмежена, конституційна, дуалістична. Фактори, які обумовлюють різноманітність форм правління. Форми правління в Україні. Форма державного устрою: проста, складна, їх характеристика. Порівняльний аналіз методів створення федерації та конфедерації, принципів побудови та взаємовідносин суб'єктів федерації. Поняття державно-правового (політичного) режиму та його види. Характеристика демократичного та антидемократичного режимів, їх характерні риси. Особливості авторитарного, тоталітарного (фашистського, расистського, військово-диктаторського режиму). Стан та перспективи розвитку форми Української держави.

Модуль № 2 « Теорія держави»

Тема 1.6. Механізм держави.

Поняття та елементи механізму держави. Апарат держави: поняття, принципи та структура. Поняття, ознаки, механізму держави. Апарат держави, орган держави, інститут держави. Поняття та особливості системи органів державної влади України. Державні організації, установи, підприємства і механізми держави.

Поняття державного апарату, його співвідношення з механізмом держави. Принципи поділу влади, загальна характеристика трьох гілок влади. Особливості функціонування законодавчої, виконавчої і судової влади, їх соціальне призначення. Система "стримань і противаг" органів законодавчої, виконавчої, судової влади. Органи держави та самоврядування, їх співвідношення. Форми та методи взаємодії органів держави і місцевого самоврядування. Владні повноваження, їх основні риси. Компетенція як сукупність владних повноважень.

Основні напрямки удосконалення організації і діяльності механізму Української держави. Стан та перспективи розвитку державних органів України.

Тема 1.7. Загальне вчення про демократію.

Поняття і ознаки демократії. Функції і принципи демократії. Форми та інститути демократії. Основні теорії демократії. Теорія елітарної демократії. Теорія «плюралістичної демократії». Соціалістична теорія демократії. Теорія корпоративної демократії. Теорія «комп'ютерної демократії». Демократія і самоврядування. Демократія як внутрішня форма держави, її поняття, характерні особливості та функції. Форми, суб'єкти, принципи та закономірності розвитку демократії в умовах посттоталітарної держави. Демократія як загальна людська цінність. Демократія і політичний плюралізм.

Тема 1.8. Держава та правовий статус людини, особи і громадянина.

Людина, особа, громадянин: співвідношення понять. Правовий статус: поняття та структура. Розвиток інституту прав людини. Права людини: поняття, їх структура. Класифікація прав за критеріями. Співвідношення прав людини та громадянина. Основні права дитини. Об'єктивне та суб'єктивне право, їх характеристика. Поняття юридичного обов'язку. Конституційне та законодавче закріплення і реалізація основних обов'язків громадянина. Гарантії прав і свобод людини та громадянина. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина за Конституцією України. Міжнародні стандарти прав людини. Міжнародно-правові механізми забезпечення прав людини.

Тема 1.9. Держава в політичній системі суспільства.

Поняття політичної системи суспільства, її основні властивості. Типологія політичних систем. Структура і функції політичної системи суспільства. Політична влада. Політичні відносини. Суб'єкти політичної діяльності і політичних відносин. Політична свідомість і політична культура. Політична система України.

Місце і роль держави в політичній системі суспільства. Політична і державна влада. Загальна характеристика та ознаки політичної влади. Механізм політичної влади та опозиції. Форми взаємодії держави з іншими суб'єктами політичної системи.

Об'єднання громадян у політичній системі суспільства: поняття, значення, види та засади їхньої діяльності. Громадська організація, як добровільне об'єднання громадян, їх види. Політична партія як об'єднання громадян, характеристика, класифікація. Функції політичних партій. Форми впливу органів держави на політичні партії, рухи та інші об'єднання громадян.

Основні напрямки та особливості становлення і розвитку політичної системи в Україні.

Тема 1.10. Правова держава: поняття, суть і її формування в Україні. Становлення ідеї правової держави: виникнення і розвиток. Поняття та основні ознаки правової держави. Шляхи формування правової держави в Україні. Особливість принципу верховенства права у правовій державі. Конституційне закріплення принципів правової держави. Пріоритетність прав, інтересів, свобод людини і громадянина. Правова культура, правова свідомість – необхідна умова створення правової держави. Тенденції розвитку правової держави в Україні.

Тема 1.11. Громадянське суспільство.

Поняття громадянського суспільства. Сучасна концепція громадянського суспільства. Зміст та структура громадянського суспільства. Соціальна правова держава: поняття, ознаки, сутність. Особа і держава. Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства. Перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні.

Модуль № 3 «Теорія права».

Тема 2.1. Сутність і соціальне призначення права.

Основні концепції походження права. Загальна характеристика вчень про природу і соціальне призначення права. Право як історичне явище. Причини, які сприяли виникненню права. Ознаки, що відрізняють норми права від норм поведінки в первісному суспільстві. Поняття та класифікація соціальних норм. Право і мораль: порівняльна характеристика. Співвідношення держави і права.

Тема 2.2. Загальне вчення про право.

Поняття і ознаки права. Принципи права, їх загальна характеристика. Загальна характеристика принципу права - виразу міри свободи, рівності і справедливості. Характерні ознаки принципу системності. Формальна визначеність: поняття, характеристика. Зміст нормативності, як ознаки права. Значення вольового характеру права. Загальнообов'язковість права і його відмінність від загального характеру. Державна забезпечуваність, гарантованість права, як ознака. Поняття та класифікація функцій права. Соціальна цінність та призначення права. Сутність та значення юридичного права. Норми звичаї і норми права, їх співвідношення. Корпоративні норми і норми права, їх відмінності. Співвідношення права і закону. Співвідношення національного і міжнародного права. Право, економіка, політика: їх взаємозв'язок і взаємовплив.

Тема 2.3. Джерела (форми) права.

Поняття джерела (форми) права. Види і загальна характеристика джерел (форм) права. Загальносоціальні джерела права. Спеціально – юридичні джерела права, їх характеристика. Правовий звичай, як санкціонований звичай права. Нормативно-правовий акт. Правовий прецедент - як акт документ, який містить нові норми права. Нормативно - правовий договір. Правова до-

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 6 з 17	

ктрина. Судова та адміністративна практика. Використання джерел права в історії розвитку України.

Тема 2.4. Правова система держави і система права. Система законодавства. Систематизація нормативно-правових актів.

Поняття і структура правової системи. Правові системи сучасності, критерії їх класифікації. Поняття, основні ознаки і структура системи права. Предмет і метод правового регулювання системи права. Структурні елементи системи права: правова норма, інститут права, підгалузь права, галузь права. Загальна характеристика основних галузей права України. Матеріальне та процесуальне право. Публічне та приватне право: загальне поняття та види.

Поняття системи законодавства. Система права і система законодавства: співвідношення і взаємозв'язок. Конституція України про міжнародне право та його співвідношення з національним правом.

Систематизація нормативно-правових актів (законодавства): поняття, основні форми та особливості. Кодифікація, консолідація та інкорпорація нормативно-правових актів. Характерні риси і види кодифікації. Поняття і види інкорпорації. Консолідація як форма систематизації нормативно-правових актів. Особливості кожної з форм систематизації та їх порівняльна характеристика.

Сучасна кодифікація законодавства в Україні, її основні напрямки, форми та значення.

Тема 2.5. Норми права в системі соціальних норм регулювання.

Місце норм права в системі соціальних норм. Поняття та ознаки правової норми. Структура норми права. Загальна характеристика гіпотези, як структурного елементу норми права. Особливості диспозитивної частини норми права. Санкція як елемент норми права. Класифікація норм права за предметом правового регулювання. Взаємодія норм права з іншими соціальними нормами. Форми викладення норми права в статтях нормативно-правового акту. Поняття та характеристика колізійних норм.

Модуль № 4 « Теорія права та форми його реалізації»

Тема 2.6. Нормативно-правовий акт: поняття, види.

Поняття правового акту, його ознаки. Види правових актів за формою виразу. Види правових актів за юридичною субординацією. Поняття та ознаки нормативно-правових актів, їх відмінності від інших правових актів. Види нормативно – правових актів. Основні структурні елементи нормативно-правових актів. Відмінності між нормативним актом та іншими правовими актами. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі й за колом осіб. Чинність нормативно-правових актів. Поняття, ознаки закону та їх види. Конституція – основний закон держави. Підзаконні нормативно-правові акти: поняття, види, особливості їх природи і змісту. Відмінності законів і під законних актів.

Тема 2.7. Правотворчість і законотворчість.

Загальна характеристика правотворення. Поняття, сутність, принципи, ознаки та види правотворчості. Соціальне призначення правотворчості. Форми участі держави в правотворчості. Види правотворчості громадянського суспільства. Поняття і стадії правотворчого процесу. Законодавчий процес, його особливості. Юридична техніка: поняття, її роль та значення. Юридична стилістика як система прийомів доцільного мовного використання в нормативних документах. Основні вимоги до підготовки нормативно-правових актів. Культурна цінність та соціальне значення механізму правотворення.

Тема 2.8. Поняття та сутність правовідносин як особливого виду соціальних відносин.

Поняття та основні ознаки правових відносин. Зміст правовідносин та їх структура. Суб'єкти правовідносин. Об'єкти правовідносин, їх класифікація. Поняття та значення юридичного та фактичного змісту. Передумови виникнення і функціонування правовідносин. Взає-

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 7 з 17	

мозв'язок норми права і правовідносин. Класифікація правовідносин. Поняття правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб. Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин. Юридичні факти та їх класифікація. Юридичні дії та події. Фактичний склад: поняття, сутність.

Тема 2.9. Поняття, механізми та форми реалізації права. Правозастосування.

Сутність, поняття, основні ознаки реалізації права. Основні форми безпосередньої реалізації права. Використання норм права. Виконання приписів норм права. Дотримання норм права. Засоби забезпечення належної реалізації права.

Правозастосування як особлива форма реалізації права. Основні ознаки застосування права. Індивідуальний характер застосування права. Застосування права як вид діяльності державних органів. Процесуальна форма застосування права. Механізми та основні стадії процесу застосування норм права. Встановлення юридично значимих фактів і відшукання норм. Перевірка достовірності тексту і визначення меж дії юридичної сили норми. З'ясування змісту норми права. Прийняття рішення у справі й оформлення акту застосування. Загальні вимоги правильного застосування правових норм. Законність, обґрунтованість і доцільність правозастосовчої діяльності. Акти застосування норм права, їх класифікація. Прогалини в праві, причини їх виникнення та способи усунення. Застосування правових норм за аналогією в разі прогалин у законодавстві. Аналогія закону і аналогія права. Юридичні колізії і способи, їх вирішення.

Тема 2.10. Тлумачення норм права.

Тлумачення правових норм: поняття, суть та необхідність. Способи (методи) тлумачення норм права. Види тлумачення норм права за суб'єктами. Види тлумачення норм права за обсягом їх змісту. Характеристика офіційного тлумачення. Характеристика неофіційного тлумачення. Акти тлумачення (інтерпретаційно-правові акти), їх види та юридична природа.

Тема 2.11. Правопорушення. Юридична відповідальність.

Поняття та основні ознаки правомірної поведінки. Види правомірної поведінки. Мотивація правомірної поведінки.

Загальна характеристика та ознаки правопорушення. Правопорушення: поняття, склад, види. Суб'єкт, об'єкт, суб'єктивна сторона, об'єктивна сторона правопорушення. Злочини як суспільно небезпечні діяння. Проступки, їх види. Причини правопорушень і шляхи їх усунення.

Юридична відповідальність: поняття, природа, сутність та види. Принципи, функції, цілі та завдання юридичної відповідальності. Підстави притягнення особи до юридичної відповідальності. Обставини що виключають юридичну відповідальність. Необхідна оборона і крайня необхідність. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини та громадянина.

Тема 2.12. Законність і правопорядок.

Поняття та зміст законності. Принципи законності. Цілі та гарантії законності, їх поняття і види. Вимоги законності. Конституційні гарантії законності. Контроль і нагляд за дотриманням законів в Україні.

Сутність правопорядку, його характерні риси. Поняття, принципи та функції правопорядку. Структура правопорядку. Правопорядок як результат функціонування права і законності. Взаємозв'язок правопорядку і законності. Правопорядок як реалізована законність. Державна дисципліна. Законність, правопорядок і дисципліна.

Тема 2.13. Правосвідомість і правова культура.

Правосвідомість як особлива форма суспільної свідомості. Поняття, зміст та основні риси правової свідомості. Структура правової свідомості, її елементи: правова ідеологія, правова психологія, правова поведінка. Види правової свідомості: за суб'єктами (індивідуальна, групова, класова тощо), за характером відображення правової дійсності (наукова, практична, буденна). Професійна правосвідомість юриста. Вплив правосвідомості на законотворчу та правозастосовчу діяльність.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 8 з 17	

Правова культура: сутність та основні риси, форми прояву в суспільстві. Функції правової культури, їх характеристика. Правова культура суспільства: поняття, склад. Правова культура особи. Правові погляди і принципи. Правовий нігілізм, причини його виникнення та шляхи його подолання.

Роль правової культури у формуванні громадянського суспільства та правової держави в Україні. Правова культура у законодавчій та правозастосовчій діяльності. Професійна правова культура.

Правове виховання як спосіб формування правосвідомості та правової культури. Форми правового виховання. Правова освіта.

Тема 2.14. Правові системи сучасності.

Поняття типу і типології правових систем світу. Класифікація правових систем світу. Основні типи і групи правових систем світу. Місце правової системи України. Романо-германський тип правової системи. Формування романо-германського типу правової системи, її поняття. Система права та її структура. Правотворчість суб'єктів федерації. Правовий звичай. Правова доктрина. Поняття англо-американського правого типу правової системи. Загальне право Англії. Судовий прецедент у системі джерела права. Система англійського права. Дія прецедентної норми в часі та просторі. Закон в англійській правовій системі. Судова система Англії. Вплив англійського права на становлення правової системи США. Змішаний тип правової системи. Загальна характеристика скандинавської групи правових систем. Релігійно-традиційний тип правової системи. Мусульманське право. Індуське право. Китайське право. Звичаєво-общинна група правових систем.

Модуль № 5 «Курсова робота».

У другому семестрі студенти виконують курсову роботу (КР), відповідно до затверджених в уставленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних та практичних знань та вмінь, набутих студентом у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни в галузі права, які використовуються в подальшому при вивченні багатьох наступних дисциплін професійної підготовки фахівця з базовою та повною вищою освітою.

Виконання курсової роботи є важливим етапом у підготовці до участі в студентських конференціях, виконання дипломної роботи майбутнього фахівця в галузі права.

Конкретна мета КР полягає у глибокому вивченні обраної проблеми, узагальненні викладеного матеріалу та чіткому і логічному формулюванні своїх думок, позицій. При цьому завдання різняться між собою варіантами.

Для успішного виконання КР студент повинен **знати** основи її написання, структуру, принципи побудови та використання методів наукового пізнання; **вміти** робити посилання та складати список літератури.

Виконання, оформлення та захист КР здійснюється студентом в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій.

Час, потрібний для виконання КР – до 30 годин самостійної роботи.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни.

№ п/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)							
		Денна форма Навчання				Заочна форма навчання			
		Усього	Лекції	Практ. заняття	СРС	Усього	Лекції	Практ. Заняття	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль №1 «Методологія загальної теорії держави і права».									
1.1	Теорія держави і права в системі юридичних наук	1 семестр				1 семестр			
		6	2	2	2	10	-	-	10
1.2	Методологія загальної теорії держави і права	10	2	2	6	10	-	-	10
1.3	Поняття, сутність та соціальне призначення держави.	14	2	2 2	6	12	1	1	10
1.4	Типи держави, їх загальна характеристика. Державна влада.	8	2 2	2	4	11	-	1	10
1.5	Форма держави: форма державного правління, державного устрою і політичний режим.	14	2 2	2 2	6	12	2	-	10
1.6	Виконання домашнього завдання.	8	-	-	8	-	-	-	-
1.7.	Модульна контрольна робота № 1	12	-	2	10	-	-	-	-
Модуль № 2 «Теорія держави»									
1.8	Механізм держави.	12	2 2	2 2	4	13	1	2	10
1.9	Загальне вчення про демократію.	6	2	2	2	11	-	1	10
1.10	Держава та правовий статус людини, особи, громадянина	10	2 2	2	4	10	-	-	10
1.11	Держава в політичній системі суспільства	10	2 2	2	4	14	2	2	10
1.12	Правова держава: поняття, суть і її формування в Україні.	6	2	2	2	12	1	1	10
1.13	Громадянське суспільство.	6	2	2	2	11	-	1	10
1.14	Модульна контрольна робота № 2	12	-	2	10	-	-	-	-
	Усього за модулем № 1, 2	134	32	32	70	126	6	6	40
Модуль № 3 «Теорія права»									
1.15	Сутність і соціальне призначення права.	2 семестр				2 семестр			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		6	2	2	2	8	-	-	8
1.16	Загальне вчення про право.	12	2 2	2	6	11	1	-	10
1.17	Джерела (форми) права	6	2	2	2	9	-	1	8
1.18	Правова система держави і система права. Система законодавства. Систематизація нормативно-правових актів.	14	2 2	2	6	9	-	2	8
1.19	Норми права в системі соціальних норм регулювання.	14	2	2	6	15	2	-	13
1.20	Модульна контрольна робота № 3	12	-	2	10				
Модуль № 4 «Теорія права та форми його реалізації»									
1.21	Нормативно-правовий акт: поняття, види.	10	2	2	6	7	-	2	5
1.22	Правотворчість і законотворчість	6	2	2	2	8	-	-	8
1.23	Поняття та сутність правовідносин, як особливого виду соціальних відносин.	6	2	2	2	8	1	-	7
1.24	Поняття, механізм та форми реалізації права. Правозастосування.	10	2 2	2	4	14	2	2	10
1.25	Тлумачення норм права.	6	2	2	2	8	-	-	8
1.26	Правопорушення. Юридична відповідаль- ність.	6	2	2	2	8	1	2	5
1.27	Законність і правопорядок.	6	2	2	2	-	-	-	-
1.28	Правосвідомість і правова культура.	6	2	2	2	-	-	-	-
1.29	Правові системи сучасності.	6	2	2	2	-	-	-	-
1.30	Виконання домашнього завдання, контрольної (домашньої) роботи.					8	-	-	8
1.31	Модульна контрольна робота № 4	12	-	2	10	-	-	-	-
	Усього за модулем № 3, 4	136	34	34	66	144	8	8	130
	Модуль № 5 «Курсова робота»	3 семестр				3 семестр			
							-	4	98
1.3 2	Виконання та захист курсової роботи	30	-	-	30	30	-	-	30
	Усього за навчальною дисципліною	300	66	66	168	300	14	18	268

2.2. Домашнє завдання .

Домашнє завдання (ДЗ) з дисципліни виконується з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь, набутих студентом у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни.

Завдання ДЗ полягає у вивченні та засвоєнні ґрунтовних знань з основних видів юридичних професій та деонтологічних вимог до виконання професійних обов'язків.

Виконання, оформлення та захист ДЗ здійснюється студентом в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій. Час, потрібний для виконання ДЗ – до 8 годин самостійної роботи.

2.3. Завдання на контрольну (домашню) роботу.

Контрольна (домашня) робота з дисципліни виконується у другому семестрі, відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь студента при вивченні дисципліни.

Теми рефератів та завдання для виконання практичної частини контрольної (домашньої) роботи здійснюється студентом в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій, розроблених провідними викладачами кафедри.

Час, потрібний для виконання контрольної складає 8 годин самостійної роботи.

2.4. Курсова робота.

Курсова робота виконується (КР) в другому семестрі, відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних та практичних знань та вмінь, набутих студентом у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни.

2.5. Перелік питань для підготовки до екзамену.

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до екзамену, розробляються провідними викладачами та затверджуються протоколом засідання кафедри та доводяться до відома студентів.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод;
- метод проблемного викладу;
- репродуктивний метод;
- сократівський метод,
- брейнстормінг (мозковий штурм),
- ділова (рольова) гра,
- метод судових трансляцій,
- метод малих груп,
- дослідницький метод.

Реалізація цих методів здійснюється при проведенні лекцій, практичних занять, самостійному вирішенні задач, роботі з навчальною літературою, аналізі та вирішенні задач з що професійної культури юриста.

3.2. Рекомендована література

Базова література

3.2.1. Теорія держави і права: навч. посіб. для підгот. фахівців з інформаційної безпеки / [О.О. Тихомиров, М.М. Мікуліна, Ю.А. Іванов та ін.]; за заг. ред. Л.М. Стрельбицької. – Київ: Кондор Видавництво, 2016. – 332 с.

3.2.2. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: підручник / М.С. Кельман. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 716 с.

3.2.3. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. – К.: Ваіте, 2015. – 392 с.

3.2.4. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін.; за ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2014. – 368 с.

3.2.5. Качур В.О. Теорія держави і права : навчальний посібник [Текст] / В.О. Качур. – К. : Видавництво «ЦП «Компринт», 2014. – 328 с.

3.2.6. Манько Д.Г. Юридична техніка й технології : навч.-метод. посіб. / Д.Г. Манько. – Херсон : Олді-плюс, 2013. – 202 с.

3.2.7. Шутак І.Д. Юридична техніка : навч. посіб. / І.Д. Шутак, І.І. Онищук. – Івано-Франківськ, 2013. – 495 с.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 12 з 17	

- 3.2.8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2012. – 526 с.
- 3.2.9. Татарчук В.І. Теорія держави і права. Навчальний посібник. – К. : ЦУЛ, 2012. – 184 с.
- 3.2.10. Молдован А., Озель В. Теорія держави і права: основні поняття : Навч. посіб./ А.Молдован, В. Озель.-К.: Алерта, 2017.-100 с.
- 3.2.11. Теорія держави і права: підручник / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін.; за ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2015. – 368 с.
- 3.2.12. Загальна теорія держави і права: (основні поняття, категорії, прав. Конструкції та наук. концепції): навч. посіб./ За ред. О.В. Зайчука, Н.М.Оніщенко.- К.: Юрінком Інтер, 2016.- 400 с.

Допоміжна література

- 3.2.10. Пильгун Н.В. Перспективи вдосконалення юридичної техніки в Україні / Н.В. Пильгун, А.С. Смітюх / Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право» – 2014. – Том 1(30). – С. 42-46.
- 3.2.11. Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів» (освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», спеціальність 8.03040101 «Правознавство») / уклад.: С.Г. Серьогіна, П.М. Любченко, І.І. Бодрова та ін. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013 – 35 с.
- 3.2.12. Волошин Ю.О. Модельна правотворчість і гармонізація у комплексі засобів зближення правових систем в умовах міждержавної інтеграції: порівняльно-правовий аспект / Волошин Ю.О. // Право України. – 2013. – С. 242-250.
- 3.2.13. Теньков С.О. Процесуальні та договірні документи у практиці роботи / С. О. Теньков, О. В. Богатиренко, О. С. Головатенко та ін. – К. : Професіонал, 2012. – 512 с.
- 3.2.14. Легка О. Юридична техніка законодавчих та правозастосовних актів / О. Легка // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 101-107.
- 3.2.15. Чаплюк О. Методологічні засади взаємодії національної та міжнародної правотворчості. / О. Чаплюк // Юридична Україна: Правовий часопис – Київ, 2011. – № 4. – С. 21-26.
- 3.2.15. Процесуальні документи у цивільних справах : теорія, методика, практика : науково-практичний посібник / ред. С. Я. Фурса – К. : Правова єдність, 2011. – 895 с.
- 3.2.16. Кримінально-процесуальні документи: досудове та судове провадження: навчально-практичний посібник / О. П. Кучинська. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 406 с.
- 3.2.17. Процесуальна документація: навч. посібник / П. М. Павлик, Ж. В. Удовенко, Т. М. Кілічава, Л. М. Райх. – 3-тє вид., переробл. та доповн. станом на 1 серп. 2010 р. – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – 560 с.
- 3.2.18. Ковальський В.С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В.С. Ковальський, І.П. Козінцев. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 192 с.
- 3.2.19. Ющик О.І. Теоретичні основи законодавчого процесу: моногр. / О.І. Ющик. – К.: Парлам. вид-во, 2004. – 520 с.
- 3.2.20. Биля І. О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки: автореф. дис ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І. О. Биля. – Х., 2004. – 20 с.

3.3. Інформаційні ресурси в інтернеті

- 3.3.1. Яковенко М.О. Юридична техніка: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни студентами спеціальності 081 «Право» [Електронний ресурс] / М.О.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 13 з 17	

Яковенко. – Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2016. – 148 с. – Режим доступу: http://pravo.puet.edu.ua/files/lic2016/ut_03.pdf

3.3.2. Риндюк В.І. Нормотворча діяльність : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. [Електронний ресурс] / В. І. Риндюк. – К. : КНЕУ, 2009. – 162 с. – Режим доступу: http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/8461/1/cgiirbis_64.pdf

3.3.3. Бержерон Р. Правила нормопроекування [Електронний ресурс] / Р. Бержерон. – Оттава : М-ство юстиції Канади, 1999. – 60 с. – Режим доступу: aripitu.org.ua/system/files/bergeron.doc

3.3.4. Болдырев М. Юридическое конструирование: курс лекций [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://issuu.com/singa/docs/iurconst/1>

3.3.5. Буроменський М. В. Звернення до Європейського суду з прав людини : практика Суду і особливості українського законодавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.khpg.org/index.php?id=1080677442>

3.3.6. Гиляка О. Юридичний документ : особливості та законодавче регулювання [Електронний ресурс] / О. Гиляка // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 3. – С. 165-172. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/jpdf/vapny_2014_3_18.pdf

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СТУДЕНТОМ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл. 4.1.

Таблиця 4.1

1 семестр				
Модуль №1		Модуль №2		Заочна форма навчання
Вид навчальної роботи	Максимальна кількість балів	Вид навчальної роботи	Максимальна кількість балів	
Відповіді на практичних заняттях	5	Відповіді на практичних заняттях	5	1 -2семестр
				20 (10 б x2)
Активна робота на практичних заняттях (участь в обговоренні питань теми, виконання поточних завдань тощо.)	5 (сумарно)	Активна робота на практичних заняттях (участь в обговоренні питань теми, виконання поточних завдань тощо.)	5(сумарно)	20 (10 б x 2)
Виконання домашнього завдання	3	Виконання експрес контрольних робіт (виконання та захист контрольної роботи)	5	10
Розробка та виготовлення тематичної блок-схеми	2	-	-	10
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 студент має набрати не менше 15 балів</i>		<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №2 студент має набрати не менше 20 балів</i>		

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 14 з 17	

Виконання модульної контрольної роботи №1	15	Виконання модульної контрольної роботи №2	15	-
Усього за модулем №1	30	Усього за модулем №2	30	60
Усього за семестр 60			40	40
Семестровий екзамен				
Усього за 1 семестр			100	Усього за 1-2 семестр 100
2 семестр				
Модуль №3		Модуль №4		
Вид навчальної роботи	Мах кількість балів	Вид навчальної роботи	Мах кількість балів	
Відповіді на практичних заняттях	5	Відповіді на практичних заняттях	5	3 семестр, Модуль № 2
Розробка та виготовлення тематичних блок-схем	4	Розробка та виготовлення тематичних блок-схем; з\ф.н) –виконання завдань експер-контролю	4	8
-		Складання глосарію основних понять навчальної дисципліни	-	15
Написання конспекту підготовки до практичних занять	6	Написання конспекту підготовки до практичних занять	6	
-		Виконання та захист контрольної роботи		12
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №3 студент має набрати не менше 17,5 балів</i>		<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №4 студент має набрати не менше 17,5 балів</i>		
Виконання модульної контрольної роботи №3	15	Виконання модульної контрольної роботи №4	15	
Усього за модулем №3	30	Усього за модулем №4	30	40
Усього за 2 семестр 60				
Семестровий екзамен			40	40
Усього за 2 семестр			100	Усього За 3-й семестр 100

продовження Таблиці 4.1

2 семестр			3 семестр
Модуль № 5		Мах	За-

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави і права»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 13.01.01-01-2019
		стор. 15 з 17	

Вид навчальної роботи	кількість балів	очна форма навчання
Виконання курсової роботи	60	60
Захист курсової роботи	40	40
Виконання та захист курсової роботи	100	100

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються студенту, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку.

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих студентом за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.4 Сума поточної та контрольної модульних рейтингових оцінок становить підсумкову модульну рейтингову оцінку, яка в балах та за національною шкалою заноситься до відомості модульного контролю.

4.5. Сума підсумкової семестрової модульної та екзаменаційної рейтингових оцінок у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

4.6. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, отримана студентом за результатами виконання та захисту курсової роботи в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки студента.

4.7. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки студента, наприклад, так: *92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е* тощо.

4.8. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.

4.9. Підсумкова модульна рейтингова оцінка, отримана студентом за результатами виконання та захисту курсового проекту крім відомості модульного контролю. Заноситься також до навчальної картки, залікової книжки та Додатку до диплома, наприклад, так *92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е* тощо.

4.10. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни визначається як середньоарифметична оцінка з підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах (з цієї дисципліни – за перший та другий семестри) з наступним її переведенням в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.

(Ф 03.02 – 01)

АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

№ прим.	Куди передано (підрозділ)	Дата видачі	П.І.Б. отримувача	Підпис отримувача	Примітки

(Ф 03.02 – 02)

АРКУШ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОКУМЕНТОМ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Підпис ознайомленої особи	Дата ознайомлення	Примітки

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ Зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				

Система менеджменту якості.
Робоча програма навчальної дисципліни
«Теорія держави і права»

Шифр
документа

СМЯНАУ
РП 13.01.01-01-2019

стор. 17 з 17